

ÖNSÖZ

“Firavun, kendi taayyünü ile ulûhiyet iddia etmekte, insanları da, zevkî ve şuhûdî değil, ilmî tevhidi için kendisine davet etmektedir. Firavun, işâret lisanını biliyordu. Hz. Mûsâ'nın doğruyu söyleyen bir muvahhit olduğunu anladığında, bunu, kendi ulûhiyet iddiası için bir fırsat saydı. Çünkü Hakk'ın dışındakilerin varlığı muhaldir. Böylece, bu mecliste Firavun sûretinde zâhir olan Hakk'ın mertebesinin, Hz. Mûsâ'nın mertebesine karşı tahakkümü vardır. Hz. Mûsâ'nın cevabı da, tevhit lisanıyla onu desteklemiş ve davasını güçlendirmiştir. Bununla beraber, rütbesine göre, kudret ve saltanat izhar ederek söylediklerini söylemiştir.”¹

1 Ebu'l-Alâ Afîfî, *Fusûsu'l-Hikem Okumaları İçin Anahtar*, s. 458-459.

ÂYET 67-71

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقْرَةً ۗ قَالُوا
أَتَتَّخِذُنَا هُزُؤًا ۗ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ ۗ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ
لَا فَارِضٌ وَلَا يَكْرٌ ۗ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ ۗ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْثُهَا ۗ قَالَ إِنَّهُ
يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءُ ۗ فَاقْعُ لَوْثُهَا تَسُرُّ النَّاطِرِينَ

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ ۗ إِنَّ الْبَقْرَ
تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا
تَسْقِي الْحَرثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا ۗ قَالُوا الْآنَ جِئْتِ
بِالْحَقِّ ۗ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

Ve-iz kâle mûsâ li-kavmihî inna'llâhe ye'murukum
en tezbehû baqaraten kâlû e-tettehizunâ huzuven kâle
e'ûzu bi-llâhi en ekûne mine'l-câhilîn

Ķâlû'd'u lenâ rabbeke yubeyyin lenâ mâ hiye kâle innehû
yekûlû innehâ baqaratun lâ fâridun ve-lâ bikrun 'avânun
beyne zâlike fe-f'alû mâ tu'merûn

Qālû'd'u lenâ rabbeke yubeyyin lenâ mâ
levnuhâ qâle innehû yeķûlu innehâ baķaratun safrâ'u
fâķi'un levnuhâ tesurru'n-nâzirîn

Qālû'd'u lenâ rabbeke yubeyyin lenâ mâ hiye inne'l-
baķara teşâbehe 'aleynâ ve-innâ in şâ'a'llâhu le-muhtedûn
Qâle innehû yeķûlu innehâ baķaratun lâ zelûlun tuşîru'l-
arda ve-lâ tesķî'l-harşe musellemetun lâ şiyete fihâ qâlû'l-
âne ci'te bi-l-haķķı fe-zebehûhâ ve-mâ kâdû yef'alûn

67. *Hani bir zamanlar Mûsâ kavmine demişti ki: "Allah, size bir bakara (sığır) boğazlamanızı emrediyor." Onlar da "Sen bizimle eğleniyor, alay mı ediyorsun?" dediler. Mûsâ da, "Böyle câhillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım." dedi.*

68. *Onlar, "Bizim için Rabb'ine dua et, her ne ise onu bize açıklasın." dediler. Mûsâ, "Rabb'im buyuruyor ki, o ne pek yaşlı, ne de pek taze, ikisi arası dinç bir sığırdır, haydi emrolduğunuz işi yapınız." dedi.*

69. *Onlar, "Bizim için Rabb'ine dua et, rengi ne ise onu bize açıklasın." dediler. Mûsâ, "Rabb'im buyuruyor ki, o, bakanlara sürür veren, sapsarı bir sığırdır." dedi.*

70. *Onlar, "Bizim için Rabb'ine dua et, o nedir bize iyice açıklasın, çünkü o bize biraz karışık geldi, bununla beraber Allah dilerse onu elbette buluruz." dediler.*

71. *Mûsâ, "Rabb'im buyuruyor ki, o, ne çifte koşulup tarla süren, ne de ekin sulayan, ne de salma gezen ve hiç alacası olmayan bir sığırdır." Onlar da, "İşte tam şimdi gerçeği ortaya koydun." dediler. Nihayet onu bulup boğazladılar. Az kaldı yapmayacaklardı.*

(Elmalılı Hamdi Yazır)

67. *Mûsâ, kavmine "Allah bir sığır kesmenizi emrediyor." demişti de: "Bizimle alay mı ediyorsun?" demişlerdi. O da, "Câhillerden olmaktan Allah'a sığınırım." demişti.*

68. *"Bizim adımıza Rabb'ine dua et, bize onun ne olduğunu açıklasın." dediler. Mûsâ, "Allah diyor ki:*

‘O, ne yaşlı ne de körpe; ikisi arasında bir inek.’ Size emredilene hemen yapın.” dedi.

69. Bu defa, “Bizim için Rabb’ine dua et, bize onun rengini açıklasın.” dediler. O diyor ki: “Sarı renkli, parlak tüylü, bakanların içini açan bir inektir.” dedi.

70. “(Ey Mûsâ!) Bizim için, Rabb’ine dua et de onun nasıl bir sığır olduğunu bize açıklasın, nasıl bir inek keseceğimizi anlayamadık. Biz, inşallah emredilene yapma yolunu buluruz.” dediler.

71. (Mûsâ) dedi ki: “Allah şöyle buyuruyor: ‘O, henüz boyunduruk altına alınmayan, yer sürmeyen, ekin sulamayan, serbest dolaşan (salma), renginde hiç alacası bulunmayan bir inektir.’” “İşte şimdi gerçeği anlattın.” dediler ve bunun üzerine (onu bulup) kestiler, ama az kalsın kesmeyeceklerdi.

(Diyanet)

- ‘Bakara’, ‘bakar’ lafzının dişili veya tekilidir. ‘Bakar’ mandayı da kapsamak üzere sığır cinsinin adıdır. Dolayısıyla ‘bakara’ erkek veya dişi sığır yani bir inek veya bir öküz, bir düve veya bir tosun veya bir manda olabilir. Erkeğine bâkır, bakîr, beykûr, bâkûr da denilir. ‘Bakr’ yarmak demek olduğundan bu hayvan da toprağı sürüp yarmak için kullanılması açısından bu isimle adlandırılmıştır.

“Ve hani Mûsâ toplumuna hitaben: ‘Allah size bir sığır zebhetmenizi/boğazlamanızı emrediyor.’” demişti. Buna karşı toplumu, “Acaba sen bizimle alay mı ediyorsun?” dediler.

Acaba böyle demelerinin sebebi ne idi? Bu hususta şöyle deniliyor: “Allah’ın, sığır boğazlamalarını emretmesini akılları almadı, buna bir münasebet bulamadılar, istib’âd ettiler (yadırgadılar).” Biz bundan şunu anlıyoruz: Mûsâ’nın toplumu o zaman sığırın kurban edildiğini ve edilebileceğini tasavvur edemiyorlarmış. Demek ki ‘icl’ olayının (Sâmîrî’nin yaptığı buzağıya tapınma olayı) gösterdiği üzere henüz sığırı kutsal bir hayvan olarak görüyorlarmış. Böyle olması ise, bu emrin henüz Mısır’da iken ve Hz. Mûsâ’nın peygamberliğinin ilk döneminde verilmiş olmasını gösteriyor. Firavun’un kavmi olan putpe-

rest Mısırlıların sığıra taptıkları ve hatta boğanın bunların en yüksek mâbutlarını/tapındıkları putlarını sembolize ettiği tarihsel bir rivâyet olduğuna göre, sığır boğazlamak o zaman İsrâiloğulları üzerinde etkin bir biçimde hâkim olan Âl-i Firavun'un tapındıklarını boğazlamak demek olacağından, İsrâiloğulları için Mısır'da iken i'ân-i ihtilâl/başkaldırma demek olan böyle dehşetli bir emrin yürürlüğe konulması ve tasavvuru mümkün görülemezdi.

Mısır'dan çıktıktan sonra bile yine buzağı meselesinin dalâletiyle anlaşılıyor ki, Mûsâ'nın toplumunun ruhu da henüz sığırın boğazlanmasından memnun olmayacak ve onun Allah tarafından bir hayır vesilesi olduğunu kolaylıkla tasavvur edemeyecek bir halde bulunuyorlarmış. Dolayısıyla bu ruhu ıslah edecek ve sonuçta ölünün yeniden dirilmesine bir misal vererek fitneyi/kargaşayı savuşturacak olan sığır boğazlama emrini duydukları zaman Hz. Mûsâ'ya karşı: "Böyle şey mi olur, bizimle eğleniyor musun?" diye keyfiyeti/olayı istib'âd ettiler (yadırgadılar), inanmadılar. Hz. Mûsâ da bunlara, "*Ben öyle, insanlarla alay eden câhiller gürubuna girmekten Allah'a sığınırım.*" dedi." Ve kendisinin yalnız ilâhî emri tebliğ ettiğini ve bu tebliğin âlimâne (âlime yaraşır) bir tebliğ olduğunu vurguladı.

Görüldüğü üzere bu emirde mutlak olarak, bir sınırlama getirilmeden bir sığır kesilmesi teklif edilmişti ve hemen emre uyup rastgele bir sığır kesiverselerdi maksat gerçekleşecekti. Fakat onlar, önceki istib'âdları (yadırgamaları) üzerine tebliğin ciddiyetini de anlayınca aralarında işi büyüttüler, aralarında istişâre ederek kendi gönüllerinden, pek az bulunur bir özel sığır düşündüler ve bunun üzerine Hz. Mûsâ'yı da güya kurnazlıkla sınamak istediler. Dediler ki: "*Rabb'ine bizim için dua et, bize onun ne olduğunu, mahiyetini açıklasın.*"

"Mâ hiye" lafzı mahiyetten yani türün hakikatinden sormakta kullanılır. Demek bunlar ilk önce sığırın hakikat mi, mecaz mı olduğunu anlamak istiyorlardı. Buna karşı, sığırın hakikati bilindiğinden, nitelikleriyle şu şekilde açıklandı: Mûsâ "*dedi ki*" Cenâb-ı Allah şöyle "*buyuruyor: 'O, bir sığır ki ne pek yaşlı, fâridmiş ne de pek taze bâkir ikisi ortası, tam güçlü-kuvvetli bir dinç o halde emrolduğunuz şeyi hemen yapınız.'*"

Bunun üzerine yine icrasına/gereğini yapmaya yanaşmadılar. "*Bizim için Rabb'ine dua et, o sığırın rengi nedir? Bize açıklayıversin.*" dedi-

ler.” Mûsâ “dedi ki” Allah şöyle “buyuruyor: “O, öyle sarı bir sığır ki rengi artık, sarının en parlağı, en hâlisi, bakanlara sürur, neşe verecek,” gözünü gönlünü açacak derecede güzel ve sevimlisi. Bu açıklamaya da kâni olmadılar/kanmadılar, bunu da yeterli görmediler de “dediler ki: ‘Bizim için Rabb’ine dua et, bize onun hüviyetinin ne olduğunu açıklasın, zîra bu sığır bize müteşâbih/karışık geldi,’” hangi sığır olduğunu kestiremedik. Biz vasıflarının açıklanmasını istedikçe ortak ve benzeşik vasıflar açıklanıyor “ve inşallah biz herhalde yola geleceğiz” yahut kesmenin yolunu bulacağız. Mûsâ buna “dedi ki” Allah şöyle “buyuruyor: ‘O, öyle bir sığır ki boyunduruk altında ezgin değil, ne toprak sürer ne de ekin sular.’ Belki “başiboş,” her ayıptan sâlim/uzak “hiçbir lekesi, alacası yok.” Bu cevabı alınca bunda, gönüllerinden geçirdikleri sûreti bulmuş oldular ve nihayet gerçeği itiraf ederek “‘İşte şimdi hakkı/ gerçeği söyledin.’ dediler.”

Şöyle hikâye edilir: Sâlih kişilerden yaşlı bir zâtın bu niteliklere sahip buzağısı ve bir de çocuğu varmış. İhtiyar bu buzağıyı bir ormana götürmüş ve Allah’a emânet ederek bırakmış. “Yâ Rab! Bunu, çocuğum büyüyünceye kadar sana emânet veriyorum.” demiş. Sonra yaşlı adam ölmüş. İşte o buzağı da ilâhî himayede büyümüş. Bu sırada çocuk da yetişmiş ve bu olay olmuştu. Araya araya bunu buldular ve derisi dolu altın ile satın aldılar.

Bu açıklama üzerine kestiler oysa bunu kesmeye yanaşmıyorlardı. Bu işi gözlerinde o kadar büyütmüşlerdi. Bunun için de Hz. Mûsâ’ya sürekli sorularla iz’ac ediyorlardı/sıkıştırıyorlardı, canını sıkıyorlardı. Hatta bazıları bu işi kırk sene sürüklediklerini rivâyet etmişlerdir. Nihayet ilâhî ilcâ (baskı) ile emri yerine getirdiler.

Başlangıçta sıradan bir sığırı kesmekle işin içinden çıkabilecektiler. Fakat fazlasıyla istib’âd ve i’zâm ettiklerinden (yadırgayıp gözlerinde büyütmelerinden) dolayı bu iş kendilerine pek pahalıya mal oldu ki, iyice düşünebilenler için iş bu bakara/sığır kıssasının incelik ve ilginçlikleri pek çok ibretle doludur.²

- “Mûsâ kavmine dedi ki:” Bu, İsrâiloğulları’nın atalarının işlediği suçların hatırlatılmasıyla, sonra gelenleri uyarmak içindir. Ey İsrâiloğulları, Mûsâ’nın atalarınıza söylediği: “Allah bir sığır kesmenizi emrediyor”

2 Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, c. 1, s. 381-383.

sözünü hatırlayın. Burada sığırdan maksat inek ya da erkek veya dişi herhangi bir sığırdır.

Bu emrin sebebi şudur: İsrâiloğulları arasında çok zengin ve yaşlı biri vardı. Amcasının çocukları bunun mirasına göz koydukları için kendisini öldürdüler ve cesedini götürüp yakın bir kasabanın sınırına bıraktılar. Sonra da, o kasabaya gelip adamın diyetini istemeye kalkıştılar. Suçu, orada bulunan birtakım kimselere yüklediler. Hz. Mûsâ, suçlananlara cinayeti işleyip işlemediklerini sordu. Onlar da suçu kabul etmediler. Hz. Mûsâ işin içinden çıkamadı. Bunun üzerine yüce Allah, Hz. Mûsâ'dan onlara bir sığır kesmelerini emretmesini istedi. Kesilen bu sığırın herhangi bir organıyla öldürülen cesede vurulacak o da kalkarak kendisini öldüreni haber verecekti.

“Dediler ki:” Burada adeta “Ne yaptılar, hemen emre yanaştılar mı?” gibi bir soru ortaya çıkıyor. Onlar da buna, *“Bizimle alay mı ediyorsun?”* cevabını verdiler. Yani “Bizimle eğleniyor musun? Biz senden katili ortaya çıkarmanı istiyoruz, sen ise kalkıp bizden bir sığır kesmemizi istiyorsun. Bu ikisi arasında nasıl bir bağlantı var?” dediler. Bazı âlimler şöyle demektedir: Emre itaat etmemeleri ve sığırı kesmemeleri, onların bilgisizliğinden ileri gelmektedir. Mûsâ, *“Dedi ki: Câhillerden olmaktan Allah’a sığınırım.”* Çünkü Allah’ın emrinin tebliği karşısında alaya kalkışmak gerçekten bilgisizlik ve aptallıktır. Bu, dinle ilgili bir konuda alay etmenin büyük günahlardan olduğuna işaret eder. Bu bir bilgisizliktir ve böyle bir işe kalkışan da kesinlikle cezâlandırılmayı hak etmiş olur.

Öte yandan alay etmekle, mizah yani şaka aynı şey değildir. Hz. Ali şöyle der: “Şaka ve latifede herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü insan bununla asık suratlılıktan kurtulur.”

Yine rivâyete göre, Ubeydullah b. Hüseyin’in Kûfe’de kadı bulunduğu bir sırada yanına biri gelir. Ubeydullah onunla şakalaşmak için “Senin şu cübben herhalde tiftikten ya da koç yünündendir.” der. Adam da “Sayın kadı, sen câhil misin?” diye karşılık verir. Ubeydullah da kendisine, “Şakanın cehâlet olduğunu da nereden çıkardın?” diye cevap verir ve yorumunu yaptığımız bu âyeti okur. Sonra da karşısındaki adamın câhil biri olduğunu anlayarak kendisinden yüz çevirir. Çünkü o, şaka ile alayı birbirinden ayırt edecek durumda değildir.

Daha sonra Hz. Mûsâ'nın kavmi, bir sığırın kesilmesinin kesin olarak Allah'ın emri olduğunu anlayınca, ileride de geleceği gibi, o sığırın niteliklerini soruşturmaya başladılar. Eğer böyle yapmayıp da hemen herhangi bir sığırı kesmiş olsalardı, bu yetecekti. Fakat onlar işi zora koştular. Allah da işlerini zorlaştırdı. Gerçi bu da bir hikmete bağlıdır. Burada, başka hayvanların değil de ineğin seçilmesinin nedeni, Yahudilerin sığıra ve buzağıya tapmalarındandı. Çünkü sığır sevgisi kalplerine iyice yerleşmişti. Nitekim *“Küfürleri sebebiyle kalplerine buzağı sevgisi dolduruldu.”* (Bakara, 93) âyetiyle Rabb'imiz buna işaret buyurmuştur. Daha sonra tövbe ettiler ve Allah'a ibâdete ve taate yöneldiler. Allah da kendilerini sevdikleri bir şeyle deneyerek tövbelerinin gerçekliğini ortaya çıkarmak, kalplerindeki sığır sevgisini kopararak atıp atmayacaklarını denemek istedi.

“Dediler ki:” Sanki burada: *“Peki buna karşılık Mûsâ'nın kavmi ne dedi?”* gibi bir soru akla geliyor. Buna karşılık Hz. Mûsâ'nın kavmi hemen emri kabul ettiler ve: *“Ey Mûsâ! ‘Bizim adımıza Rabb'ine dua et, bize onu açıklasın.’”* dediler. Çünkü İsrâiloğulları kesilmesi istenen sığırın niteliğini ve durumunu öğrenmek istiyorlardı. Yani bu sığırın yaşı ve niteliğinin ne olduğunu soruyorlardı. *“Dedi ki:”* yani Hz. Mûsâ Rabb'ine dua edip kendisine vahiy geldikten sonra şöyle cevap verdi: *“O”* yani yüce Allah *“diyor ki, o”* kesilmesi emredilen sığır, *“ne yaşlı”*, ileri yaşımdan dolayı güçsüz hâle gelmemiş, *“ne de körpe”* yani henüz yavru olmayan *“ikisi arası bir inek. Size emredileni hemen yapın.”* Bu Hz. Mûsâ'dan gelen bir emirdir. Yani kesilmesi gereken ineği hemen kesin.

“Yine dediler ki: ‘Bizim için Rabb'ine dua et, bize onun renginin nasıl olduğunu açıklasın.’” Böylece hangi sığırın kesilmesi gerektiğini bilmiş olalım. Çünkü renkler, bazı cevherler üzerinde kendisini gösteren bir arazdır. Hz. Mûsâ, Rabb'ine münâcattan ve açıklama geldikten sonra *“dedi ki: O”* yani Allah *“şöyle diyor: O, sarı renkli.”* Sarı, yani siyah ile beyaz arasındaki bilinen renkte *“parlak tüylü”* sapsarı renkte, *“bakanların içini açan bir inektir.”* Onun güzelliği ve renginin göz alıcı olması bakanları hayrete düşürür. Yaratılışında bir eksikliğin bulunmaması, tırnak ve boynuzlarının güzelliği gönüllere huzur verir.

“Yine dediler ki: ‘Bizim için Rabb'ine dua et de, onun nasıl bir inek olduğunu bize açıklasın.’” O inek, salma, yani serbest dolaşan ve meraya bırakılan bir inek mi, yoksa çalıştırılan bir inek mi? Bu tekrar tekrar

sormalarının nedeni meselenin ve hayvanın durumunun, renginin, niteliğinin tümüyle anlaşılması içindir. “Çünkü inekler birbirine benzer.” Sarı renkte birçok sığır vardır. Bu itibarla hangisini keseceğimiz konusunda kuşkuya düşmekteyiz. “Allah dilerse doğruya erişmiş oluruz.” Kesilmesi emredilen ve istenen ineği bulabiliriz. Hadiste şöyle buyrulmuştur: “Eğer İsrâiloğulları ‘inşallah’ (Allah dilerse) demeselerdi, hiçbir zaman istenen sığırı bulamayacaklardı.”

Hız. Mûsâ “Şöyle dedi: O” yani Allah “şöyle buyuruyor: O, boyunduruk altına alınmayan...” çalıştırılmak sûretiyle ezilmeyen, “yer sürmeyen”, ekim için koşulmayan, “ekin sulamayan”, ekin sürülmek için dolaba da koşulmamış olan, “bütün ayıplardan uzak, hiç alacası olmayan”, her türlü ayıptan ve kusurdan arınmış, sapsarı “bir inektir.” Nitekim ‘hiç alacası olmayan’ ifadesi bu gerçeği ortaya koymaktadır; boynuz ve tırnaklarına dek sapsarı bir inek. Yahudiler bu nitelikleri duyduktan sonra “dediler ki: İşte şimdi gerçeği söyledin.” Şimdi kuşku duyduğumuz noktalar da açıklanınca artık gerçek ortaya çıkmış oldu, hiçbir şüphemiz kalmadı deyip “hemen onu kestiler.” Bütün bu nitelikleri toplayan sığırı buldular ve ağırlığınca altın verip satın alarak kestiler. “Az kalsın bunu yapmayacaklardı.” Kestiler, ama neredeyse bundan vazgeçeceklerdi.³

- Cenâb-ı Hak Habîb’ine buyuruyor ki:

Resûlüm, sana muhabbet ve ihlâs ile tâbi olan ehl-i îmana (îman sahiplerine), kardeşin Mûsâ’ya Benî İsrâîl’in şu muamelesini, o ahmak inatçıların teslimiyeti terk ederek mücadelelerini anlat.

Benî İsrâîl’in mühim zenginlerinden birinin bir oğlu, bir de amcasının bir oğlu vardı. Adamın bu iki vârisinden başka kimsesi olmadığından amcasının oğlu servete yalnız ben vâris olayım diye adamın oğlunu öldürüyor.

Bir rivâyette zenginin oğlu da yok, yalnız amcasının oğlu var. Bir gün evvel mala vâris olayım diye adamı öldürüyor. Katil kurnazlık yaparak sahte bir tavırla maktulün kanını istiyor. Katil bulunamıyor. Benî İsrâîl birbirine düşüyor. Nihayet Cenâb-ı Mûsâ’ya münâcaatla, “Allah’ına yalvar, mesele hallolsun.” diyorlar. Bütün serâire (sırlara) muttali olan, hiçbir şeyi O’ndan gizlemenin imkânı olmayan Allah,

3 İsmail Hakkı Bursevî, *Muhtasar Rûhu’l-Beyân Tefsîri*, c. 1, s. 167-170.

Mûsâ'sına emrediyor: *"Bir inek zebhetsinler,"* maktul, katilin olduğunu haber verir.

Benî İsrâîl, "Biz senden katilin meydana çıkmasını istiyoruz, sen bize sığırın zebhedilerek bazı âzâsının meyyite (ölmüş insana) vurulmasını söylüyorsun; katil ile sığırın zebhinin ne münâsebeti vardır, 'bizimle eğleniyor musun, eğlence yerine mi koydun?' dediler."

Hz. Mûsâ, *"Ben o gibi câhillerin sınıfından olmaktan Allah'ıma iltica ederim."* Ben ancak vahye tâbi olmuş bir kimseyim. Allah'tan ne almışsam onu veririm deyince, kendilerinin yine haksız olduklarını anlayıp emre itikâd ederek bu sefer sığır üzerinde sual sormaya başladılar.

"Rabb'ine sor," sığır büyük mü olacak, küçük mü? Bize beyan etsin, ona göre bulalım.

Emir geldi, *"ne büyük, ne küçük, ikisinin ortası"* olacağını buyuruyor. Hemen emri tatbik edin (işî zorlaştırmayın, çok sormayın, her suale bir cevap gelir. Bunun tatbiki sizin için zor olur) mealini işaret etti ise de yine sormaya başladılar.

Sığırın rengini anlatsın ona göre keselim.

Yine emir geldi: *"Altın sarısı gibi sarı olacak, öyle olacak ki bakanlara ferahlık verecek,"* nazarlarda bir sürur meydana getirecek.

Tekrar suale başladılar ve dediler ki: Gelen emirlerde müşterek vasıflar var, biz şaşırдық, *"bir daha Rabb'ine yalvar, daha âşikâr bir şekilde 'bakarayı' bize tarif buyursun, biz de inşallah bu tayinden sonra iktidâ ederiz de emrettiği gibi sığır buluruz dediler."*

Yine emir geldi öyle bir sığır olacak ki ne ziraatta meşakkatle kullanılıp hezel gelmiş (güçten düşmüş) olacak, ne de bostan dolabında su çıkarmakla yıpranmış olacak. Hülâsa bakımlı, hiç kusursuz, renginde hiç karışık yok, böyle bir bakara olacak buyuruyor cevabını alınca, *"şimdi vasf-ı hakikisini bildiren emri getirdin."* dediler.

Nihayet tarif edildiği şekilde çok zor ve gayet pahalı bakarayı bularak mecbur olup zebhettiler. Fakat az kaldı ki, bunu işlemeyecekler idi.

Dikkat edin müminler!

Bize burada birçok ibretler gösterilmiştir. Ezcümle (özellikle): Evâmir-i İlâhiyede (ilâhî emirlerde) uzun boylu sual hem edebe mugâyir (aykırı)